

* Najboljše vrste kutine so: Portugiška, jabolčna, nova de Bourgeaut in nova Meech Prolific.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 1. „Wiener landw. Zeitung“ št. 102. iz l. 1889. priporoča „Torfmull“, t. j. mislim, zdrobljena suha šota, katera je neki izvrstnejša za raskužanje stranišč, nego karbolna kislina ali železni vitrijol, ker ne le, da ne pokvari gnoja, ampak ga še izboljša. Aii je morda dobiti take šote na ljubljanskem močvirji ali sploh kje blizu in po kaki ceni? (R. Š. v B. na Štajarskem.)

Odgovor: Torfmull imenuje Nemec najvrhnejšo, t. j. najmlajšo šoto, kateri naši barjani cunja pravijo. Cunja od šote, dobro posušena in v prah zmleta je izvrstno razkužilo in izvrsten nastil. Na ljubljanskemu barji pričel se je pečati z izdelovanjem prirejenega šotnega prahu gospod Ivan Kosler v Cekinovem gradu pri Ljubljani. Za prirejanje takega prahu je treba velikih sušilnih shramb in pa strojev, ki drobe.

Vprašanje 2. Pri nas se močno pečamo z izdelovanjem škrlavnih streh in rabimo pri tem mnogo raznih žeblicev. Blagovolite odgovoriti, katere domače tovarne izdelujejo žičaste (dratene žeblice? (T. N. v D.)

Odgovor: Domači izdelovalci žičastih žeblicev (Drahtstift) so: Ivan Globočnik, tovarnar v Ljubljani, in Franca Pirca sinovi v Kropi.

Vprašanje 3. Ali je nemški „Weisser Winter Taffetapfel“ slovenski tofelj? Moti me, ker jabolka, katera smo imenovali pri nas doma za toflje, niso bila bela, ampak po eni strani rdeča. (M. H. profesor v R. na Ruskem.)

Odgovor: To jabolko, katero Nemci imenujejo „W. W. Taffelapfel“, pri nas povsod imenujejo tofelj. Res je, da tofelj ni popolnoma bel, vendar ima kožo tako blede rumeno, da je skoraj bela. Po solnčni strani je tofelj rožasto rdeč, a ta barva je nekako prozorna. Meso je trdo ter podobno belemu porcelanu. Tofelj je jako fino namizno jabolko, le zelo občutljivo je, ker uže najrahljši sunek naredi, da gnije.

Vprašanje 4. Kje je dobiti najbliže „tera“ in kako ceno ima? (D. S. v Sl. na Štajarskem.)

Odgovor: Ker je tér ali katran odpadek pri izdelovanju svetilnega plina, doboste ga v vsaki plinarni, n. pr. v Mariboru, v Ljubljani ali v Zagrebu. Cene mu ne vemo, a drag ni, skoro največ stoji vožnja.

Vprašanje 5. Imel sem cesarskega žrebca 8 let v zasobni oskrbi, ter je sedaj po tej dobi postal moja svojina. Ker je pa žrebec še dober za pleme, hočem ga spuščati, in zato Vas vprašam, ali ga moram vse e^g dati licencevati, če je bil tudi poprej cesarski? (Fr. N. v T.)

Odgovor: Žrebca smatrajo sedaj za zasobnega, in dokler ga spuščate, toliko časa ga morate dati vsako leto licencevati.

Vprašanje 6. Uže več let kuham žganje iz češpelj, a sedaj imam nekaj suhih, iz katerih tudi mislim skuhati žganje. Kako naj ravnam z njimi, da bodo pripravne za kuho. (And. Ž. v Š.)

Odgovor: Žganje, bodisi to ali ono, je vedno alkohol (špirit), kateremu so primešane razne druge snovi, ki so zavisne od tvarine, iz katere se žganje kuha. Kuhanje žganja ni nič drugega nego ločitev alkohola od kake zmesi s toploto. To delo je prekapanje (destilovanje.) Z njim se alkoholov par, zmešan z vodenim in nekaterimi drugimi pari, zopet izpremeni v hladilniku v tekočino, katero imenujemo žganje. Alkohol (špirit) se pa dela vsled kipenja samo iz slad. Zatorej pravimo: Slad ima lastnost, da poleg zraka in primerne toplote pokipi, t. j. izpremeni se v alkohol. Poznamo pa mnogo vrst sladov, katerih nekateri lahko, drugi teže in tretji prav nič ne pokipe. V svežih češpljah je slad, ki prav lahko pokipi, ter se naredi alkohol, od katerega postane s kuho slivovec. Drugače je pa s suhimi češpljami, v njih je tudi slad, a vsled sušila je z večine tak, da ne more več kipeti. Zaradi tega ne boste dobili iz suhih češpelj niti približno toliko žganja, kolikor iz svežih. Ako hočete narediti poskušnjo, češplje vse zmečkajte, koščice zdrobite (to da žganju dober okus) ter vse to z mlačno vodo zalijte. Zmes bodi v topli shrambi spravljena, in paziti je, da se ne skisa. Kadar je slad v tej zmesi pokipel, tedaj pa pričnite kuhati iz nje žganje.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

148.

Beg s Kimberleya.

Keiskamma nad Vaalom 1880.

Ne morem Vam povedati, kako me je jeza porabila. Do sedaj sem popisaval svoja potovanja, zapisaval sem imena rastlin in sploh vse take stvari in reči, katere človeku rade iz glave uidejo. Prišel sem k Olifants-riveru, na čegar bregu sem prenočil. Ta reka je deroča in se izliva v Indijsko morje. Na misel so mi hodile vse neprijetnosti, ki sem jih pred leti užil v domovini svoje, ki je tako iskreno ljubim. A sedaj sem bil zopet na begu, pa v Afriki, da bi ušel zalezovanju, ki se mi je napravilo iz domovine. Vzel sem v roke vse popirje, raztrgal jih na drobne kosce in poslal po

Olifants-riveru v morje. Od takrat ne popisujem ničesar več, in sploh nimam volje, da bi še kaj pisal o sebi.

Prišel sem v Lydenburg. To je okrajno mesto in ima okrajni urad. V teh krajih je navada, da na gostilnici vihra zastava katerekoli narodnosti, kakor je ljubo gospodarju. Gostilnica je bila ena sama, in na njej je vihrala črnorumenasta zastava z dvoglavnim avstrijskim orlom. Napis nad vhodom je bil nemški: „Hotel pri cesarju avstrijskem“.

Stopil sem notri, da bi izpil verček angleškega piva. Natakár je bil mlad Prus. Vprašal sem ga, čemu so nazvali gostilnico pri cesarju avstrijskem in razobe-sili črnorumenasto zastavo. Natakár mi je odgovoril, da je najemnik gostilnice Avstrijec, piše se J. Fox, in je doma v Pardubicah na Češkem. Rekel sem mu, naj mi pri-nese tudi kaj za zobe. Koj je zavpil v sosedno sobo: „Roza!“ Prišla je dvajsetletna gospica, na eno oko menda slepa. Natakár je povedal jej, da bi jaz rad kaj prigriznil. Izbirati ni bilo dosta. „Le kaj mehkega“, dejal sem. Odšla je v kuhinjo, a jaz sem stopil v drugo sobo. Ležalo je več knjig na polici. Vzel sem eno v roke. Bil je holandski in nemški slovar. Kako sem se zavzel! Na prvi strani je bilo z modro barvo zapisano: „Na spomin! Vojteh Naprstek“.

Roza je prinesla jed. Koj sem jo vprašal, kako je knjiga zablodila s Prage v severne končine transvaalske. Nasmejala se je ter povedala, da jej je knjigo podaril dr. Holub, s katerim se je v Kimberleyu seznanila. „Ali znate česki?“ vprašala me je. Odgovoril sem, da sicer dobro razumim češčino, tudi poskušam govoriti, ali a sem rojenja Rus, tam od Moskve.

Razgovarjala sva se toraj po češki, a jaz sem na-lašč malo pačil in vpletal ruske besede. Razkladala mi je svoje zadeve in svojega očeta, povedala je, da očeta ni doma, da je zgodaj odšel na neko farmo in se povrne še le na večer. Meni se je dozdevalo, da ob takih okol-nostih nisem dosta varen v gostilnici lydenburške. Prišlo mi je na misel, kaj sem čital v kimberleyskih novinah, plačal sem torej, poslovil se, zadel ranec, v roko, vzel robec kruha in mesa ter šel dalje. Noč sem prespal med kopicami termítnimi.

Hvalo Bogu, nasprotniki moji niso dosegli svojega namena. V tem času, ko sem pobegnil, prišli so na za-tožno klop nezadovoljueži, ali uporniki, kakor jih je guverner nazival. S Kapskega Mesta so poslali 400 vo-jakov in dva kanona na demantovo polje. Pravda se je izišla neugodno za guvernerja, zato so ga odstavili in njegovega tajnika. Celo okrajno so nastavili z novimi uradniki, katerim na čelu je bil upravitelj Lanyon. Potem je prišlo od kraljice pomiloščenje za vse zato-žence, in tako je šla tudi moja zadeva pod klop. Po-vrní sem se toraj s početka 1877 l. v zemljo Grikvov. Nič čudnega pa, da po vsem tem nisem imel volje in veselja pisati v Prago. Sedaj živim sam záse nad Vaalom. Živim mirno, o svetu ne vem kaj, zlasti ne o tem, kaj

se godi na Češkem. Moči mi pojemajo, starost me tlači, čutim, da grem k koncu.

Zahvaljujem se Vam najtoplejšše za ponujeno po-moč, ako bi se hotel v domovino povrniti. Ako bi prišlo do tega, hotel bi potovati na svoje stroške, ne na tuje. Sploh pa ne mislim, da bi hodil sedaj domov.

Tu ni mnogo novega, razen tega, da so Zapadno zemljo Grikvov pripojili Kapskej koloniji. V Kimberleyu so tri dni žalevali radi izgubljene samostalnosti. Go-spodje v Kapskej so rekli, da je tu preveč upornikov, toraj je treba trdo držati jih na uzdi.

Vaš

C. P.

149.

O mojem bogastvu, bolezni in pomiloščenju.

Keiskamma 1881.

Čudno, kako skrbé nekaterniki v Čehih o mojem premoženju, da bi me ne težilo. Mnoge skušnje so me pred leti privedle na to, da bi bilo najbolje, ako bi živel sam záse, pozabljen od vseh. Zato dolgo nisem pisal in sem imel mir. Kakor hitro pa sem dal glas o sebi, obsipajo me z dopisi osebe, katerih prav nič ne poznam in o katerih nisem nikdar slišal. In kaj mi pišejo? Pošljite nam novcov, ne pozabite priložiti demanta v spomin! Pred kot ne je zmotilo te ljudi poročilo nemškega praškega lista, ne vem katerega, ki slovó: „C. P., afriški potovalec, o čegar zginjenju so šle razne romantiške povesti, živi in je zdrav. P. je uže star mož, a z neutrudljivostjo in iztrajnostjo si je nakopičil lepo imetje í.t.d.“ To so ljudje brali in si koj mislili, da sem bogat kakor Krez in stanujem v sijajnej palači, ki je nasuta z zlati in demanti. Kako bi ti ljudje de-belo pogledali, ako bi le sem prišli! Mesto palače bi dobili platnen stan, ki ga dež pere in veter lomi, a po Krezovih zakladih nikjer sledu.

Za drugova imam dva postavna psa, za kuharco mi je lepa mačka, dobra mišjelovka, obiskovalci pa so razni ptiči, zlasti lastovke, ki tudi gnjezdijo v mojem stanu. Bolan sem uže tri mesce. Lomi me revmatizem. No nič čudnega to. Star sem, letošnje leto je izredno mokro, in v platnenem stanu nisem zavarovan ne pred vetrom ne pred dežjem. Leva roka je tako hroma, da je brez desne ne morem vzdigniti. Upam, da se mi po-lagoma zboljša, ker kmalu nastopi suho leto.

Tako mokrega leta stari ljudje ne pomnijo. Skoro vsakega dne je grmelo in lilo. Vaal je uže osem me-secev napet, zalil je vse globoke kopanine. V mojem claimu stoji voda 14 črevljev visoko. Osem mescev uže ne delam, in kdo vé, koliko mescev še bode preteklo, preden zadenem ob nov demant.

Skušam, kako je hudo, kedar je človek bolan, pa tako sam kakor sem jaz. Po več dni nisem mogel toliko vstati, da bi si kaj skuhal, ležal sem nepremično. Ali kaj hočem! Trpeti je treba in udano nositi križ. Pretekli mesec se je bil Vaal tako napel, da je odnesel več prevoznih pontonov, pa tudi stanov. Mnogi diggerski stani v Waldeks-Plantu, kaferska cerkva v Gong-Gongu in več prodajalnic je šlo po vodi. Vsled povodnji je nastalo veliko pomanjkanje med diggerji. Siromaki nimajo kaj v usta nesti. Tudi jaz bi bil ob tej povodnji kmalu se ponesrečil.

Moj stan stoji nad reko dosta visoko. Z ene strani buči reka pod menoj, z druge strani me deli od trde zemlje globel, ki jo je uže davno voda izkopala in je navadno suha. Neko noč je prišla tako velika voda, da je stopila tudi v moj stan. Zjutraj sem gledal, kaj bi bilo začeti. Voda je še vedno naraščala, toraj mi ni kazalo drugo, kakor vse pustiti in se spraviti na suho. Ali kako? Na severno stran je bilo grozno pogledati na derečo reko, a na južnej strani je bila globel tudi vsa zalita. Te globel bi moral preplavati, da se rešim na suho. Ves bolan in s pohromeno levico sem se vrgel v vodo, naj bode kar hoče. Imam dva velika močna psa, ž njima sem si pomagal na suho. Držal sem se z vso močjo obeh, zlasti večega in močnejšega, ki je dobro plaval. Brez njegove pomoči bi ne bil prišel na suho: Tretjega dne je voda upala, vrnil sem se koj v svoj stan. Voda mi ni ničesar odnesla, ali vse mi je prevrnila in oblatila. Spridila se mi je vreča moke in več druge kuhe.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Deželni zbor kranjski.

(Konec.)

Z a k o n

z dne
o doneskih, katere morajo dežela Kranjska, deželno stolno mesto Ljubljana in zemljiški posestniki ljubljanskega barja prispevati k troškom del za njega osuševanje.

Po nasvetu deželnega zbora Svoje vojvodine Kranjske ukazujem tako:

§ 1.

Izvršitev del ob reki Ljubljanici in ob Cesarskem grabnu (Gruberjevem prekopu) od ustja Malega grabna navzdol po Podhagskega alternativnem načrtu, priporočenem po besedah zapisnika z dné 25. aprila 1889. l. v sprejem z mnenjem v to sklicane enketne komisije, s troški, zdaj proračunjenimi na 1,378.600 gld., kateri se pa v dogovoru, ki se sklene med c. kr. državno upravo in deželnim odborom kranjskim, še končno veljavno določijo, proglašam še, in to s tem pogojem, da

dovoli c. kr. državna uprava k temu primeru donesek, za deželno podjetje, katero je izvršiti z državno pripomočjo.

§ 2.

K skupnim troškom tega podjetja morajo posestniki k barekemu ozemlju spadajočih zemljišč prispevati z osemindvajsetimi odstotki, dežela Kranjska z dvanajstimi odstotki in mesto Ljubljana z desetimi odstotki.

§ 3.

V zalaganje omenjenih troškov je ustanoviti poseben barski osuševalni zaklad, v katerega se mora stekati:

- a) donesek države,
- b) donesek barskih posestnikov,
- c) donesek dežele Kranjske,
- d) donesek mesta Ljubljane.

§ 4.

Natančnejša določila o skupnih troških, dalje o tem, kako je izvršiti podjetje, kedaj in v kateri visokosti je dotičnim skladovnikom (§§. 2. in 3.) vplačevati svoje delne doneske, potem o času in vodstvu gradnje, o nakazovanji izplačil iz barskega osuševalnega zaklada, kakor tudi o vplivanji vlade na tek podjetja so pridržana posebnemu dogovoru, katerega sklene vlada z deželnim odborom, zaslišavši poprej druge skladovnike.

§ 5.

Kadar bi troški podjetja ne dosegli proračunjenega zneska, tedaj je doneske države, dežele, barskih posestnikov, in mesta Ljubljane, primerno nastopivši prihranitvi, enakomerno omejiti, oziroma kazoči se že vplačani prebitek povrniti.

§ 6.

V pokritje doneska, katerega je za to podjetje plačati barskim posestnikom, eventuelno v poplačilo v ta namen vzetega posojila se deželni odbor v prenapredbi § 39. zakona z dné 23. avgusta 1877. leta, dež. zak. št. 14. pooblašča, da na prošnjo odbora za obdelovanje ljubljanskega barja dovoli za čas potrebne priklade do najvišjega letnega zneska 2 gld. od hektara, ali, da v slučajih, ko bi ta odbor ne sklenil takih priklad, uporabi deželni zakon z dné 10. aprila 1881. leta, dež. zak. št. 6. o posilnem izterjevanji javnopravnih terjatev deželnih, okrajnih ali skladnih zakladov.

§ 7.

Določila tega zakona o doneskih k troškom podjetja, katero je po istem izvršiti, ne dotikajo se določil zakona z dné 23. avgusta 1877. leta, dež. zak. št. 14., izvzemši §§ 39. in 42. tega zakona, kakor tudi ne poznejših dotičnih zakonov.

§ 8.

Ta zakon stopi v veljavnost zajedno z dotičnim državnim zakonom o državnem donesku, oziroma o drugih olajšilih tega podjetja.

§ 9.

Mojima ministroma za poljedelstvo in notranje stvari je naročeno izvršiti ta zakon.